

A-13718

Suuskade

korrashoiu, tõrvamise ja määrimise õpetus

E. L E P P

Leitnant

Kaitseliidu peastaabi spordijaoskonna päalik

Teine trükk

T a l l i n n a s 1 9 3 3

KAITSELIITLASTE TARVETELADU

Tallinn, Kaarli tän. 8. Tel. 468-12

Soovitab

eelolevaks lumerikkaks talveks kaitseliitlastele, naiskodukaitsele ja noortele kotkastele rikkalikus valikus, kõrges häädukes ja odavate hindadega

suusaspordi tarbeid

Tähelepanu!

Uued suusa sidemed „KOTKA SIDE“ ja „KANNASIDE“ on parimaid ja hõlpsasti käsitatavamaid.

KAITSELIITLASTE TARVETELAO suusamäärdeid

on osutunud Eesti ilmastikule, lumele ja maastikule kõige sobivamaks.

Kaitseliitlased, naiskodukaitse ja noored kotkad, külastage tarveteladu ja tutvuge uudistega suusaspordi alal.

Suuskade

korrashoiu, tõrvamise
ja määrimise õpetus

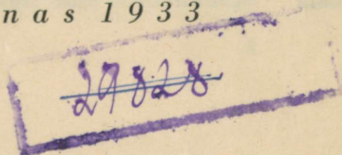
E. L E P P

Leitnant

Kaitseliidu peastaabi spordijaoskonna päälük

Teine trükk

Tallinnas 1933

✓
2.

A-13718

Suuskaade korrashoiu vajadusest.

Iga tõsise suusataja peamiseks hooliks ja mureks olgu, et tema suusad püüksid pikemat aega korras ja võimaldaksid suusatajale mõnusat, kiiret liuglemist.

On tõsiasi, et sissesõidetud korralikult hoitud suusad võimaldavad mõnusamat sõitu kui äsja „nõelasilmast tulnud“ puised lumelauad.

Et suusad ja varustus ei kõduneks ega muutuks tarvitamiskõlbmatuks, peab suusataja ise eestkätt olema teadlik neis üksikasjus, millised tema suuski ja varustust ähvardavad „reast välja lüüa“ ning oskama ja suutma õigel ajal nendele pahedele vastu astuda.

Suuskaade korrashoid.

Suuskaade suurimaks vaenlaseks on niiskus, mille tagajärjel suusad kisuvad kaardu. Seepärast tuleb igakord peale suusatamise suusad puhastada lumest ja tuua nad lühikeseks ajaks sooja, et suuskadele ja sidemetele tardunud kõva lumi ja jää ära sulaksid ning väline külm ja niiskus suusa välisele pinnale kogunedes saaks sealt maha pühitud.

On suusad kuivad, asetada suusad põhjadega vastamisi, nende vahele keskkoha paigutades puust klotsi, mis suuskadele

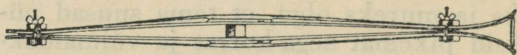
Niiskuse mõju suuskadele ja selle kõrvaldamine.

Suuskaade hoidmine pärast suusatamist.

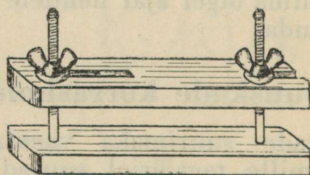
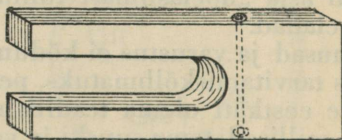
annaks tarviliku keskmise nõgu, umbes 2—3 cm, juhul, kui see puudub ja suusad on sirgeks tõmbunud.

Suuskade kooshoidmine.

Suusad siduda kokku rihmade abil suusaninas ja kannas joon. 1 näidatud viisil. Suuskade kooshoidmiseks võib tar-

Joon. 1. Suusad klambrite vahel.

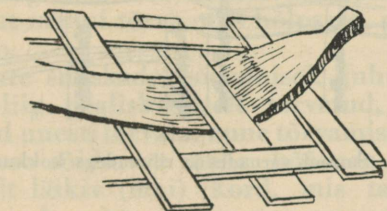
Joon. 2. Klambriid.

vitada ka puust klambreid, joon. 2, kuid soovitamam on rihtm või nõör, mis suusaretketel kergem kaasas kanda ja suusa põhjad ühetaolisemalt üksteise vastu rõhub.

Suusa ninade korrashoid.

Suusa ninade korrashoidmiseks asetada nende vahele koolutuspuhk või klots (joon. 1). Juhul, kui suuskade ninad on

sirgeks tõmbunud, võib neid parandada joon. 3. näidatud viisil asetades paenutusraami. Koolutuspulga või klotsi puudumisel asetada suusad seisma ninadele, s. o. suusa ninad alla vastu põrandat, kannad üles.

Joon. 3. Suusa nina paenutusraamis.

Soovitav on suuski hoida kuivas, keskmise temperatuuriga ruumis. Liig kõrge temperatuur mõjub suuskadele sama halvasti kui niiskus, s. o. suusad kisuvad kaardu.

Suuskade hoiuruum.

On suuskade keskkohat (nõgu) liig kõrge, mille tagajärjel kuldavad suusa põhja üksikud kohad peamiselt ninas ja kannas, tuleb põhjadega vastamisi asetatud suusad keskkohalt rihmaga kokku tõmmata.

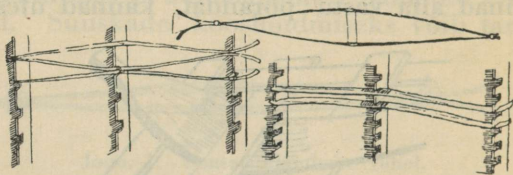
Kõrge nõgu parandamine.

Suvel hoida suuski kohas, kuhu ei pääse ligi päikene ja vesi, kus liigne kuumus suuski ei kõrveta. Suusad tõrvata, siduda kokku põhjad vastamisi ja asetada nende keskkohata põhjade vahele 5—8 cm laiune klots. Suusa ninade vahele asetada pulk või kolmenurgeline klots.

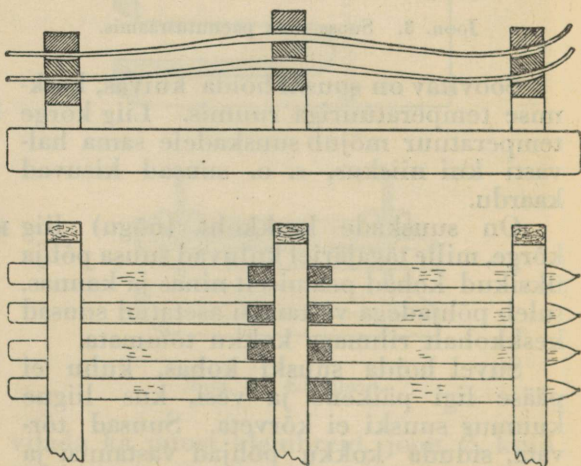
Suuskade suvine panipaik.

Soovitav on suuremat arvu suuski suvel hoida joon. 4. ja 5. näidatud erilistes

varnades. Üksikut suusapaari hoida klambrite vahel või siduda rihmadega joon. 1 näidatud viisil ja asetada panipaika la-

Joon. 4. Suusad varnades ja rihmadega kokkuseotuna.

Joon. 5. Suusad varnades.

mama põiki, või täiesti püstloodis, et ära hoida suuskade üksikute osade (tugipunktide) kaardu kiskumist.

Suuskade tõrvamine.

Suuskade korrashoidmisel etendab tõrvamine ülitähtsat osa. Tõrv teeb suusa pinna tihedaks ja takistab sinna niiskuse sissetungimist. Tõrvamisel tarvitada hääd vedelat männi tõrva, mis hõlpsasti puusse imbub.

Suuskade tõrvamine.

Tõrva valik.

Uute suuskade soetamisel, juhul kui need liig pealiskaudselt tõrvatud, tuleb suusad uuesti tõrvata, enne tõrvamist tehes lühikese sõidu, et maha hõõruda suusa põhjalt läikiv (laki) kord, mis takistab tõrva imbumist puusse.

Uute suuskade tõrvamine.

Hiljem, kui suusad on juba tarvitusel, tuleb aegajalt tõrvamist jätkata, eriti siis, kui suusa põhi paljust tarvitamisest kipub valgeks minema. Umbes paar tundi enne tõrvamist tuua suusad tuppa „sooja“ ja kõrvaldada suusa põhjalt soendamise ja pühkimise teel kõik määrded. Suuskade tõrvamist on mõnusam toimetada suures leivaahjus. Sarnase ahju puudumisel võib tõrvamist toimetada ka lõkketulel, priimusel, jootmislambiga jne.

Tarvitusel olevate suuskade tõrvamine.

Tõrvamisel ahjus ja lõkkel mõjuvamat kuumust annavad hõõguvad söed, kui ei ole karta tahma ja liig käredate leektuld. Juhul, kui olukord ei võimalda hõõguva tule äraootamist, tuleb leektuli pealt katta plekiga, mis kuumaks minnes hõõgtuld asendab ja tahma suusast eemale hoiab.

Tõrvamine ahjus ja lõkkel.

On tõrv liig paks, ajada tõrv kuumaks ja sellega katta pintsliga või riidetüki abil kuumendatud suusa põhi. Soovitav on suusa kuumendamisel mitte üksnes soen-

Paks tõrv.

dada suusa põhja, vaid ka vaheldamisi suusa ülemist pinda, mis ära hoiab suusa sirgeks tõmbumise ja kaardu kiskumise. Ei ole soovitatav tulele viia kogu suuska korraga, s. o. terves suusa pikkuses, mille juures suusk võib hõlpsasti kaardu tõmbuda. Soendada ja tõrvata suuska tuleb jaokaupa, s. o. enne nina, siis suusa keskkoht ja lõpuks suusa kand.

Tõrvamise
käik.

Peab hoolt kandma selle eest, et tulel soendamisel ei saaks rikutud suusa kummid ja sidemed. On tõrv kantud suusa põhjale, tuleb seda uuesti soendada. Seejuures hakkab tõrv suusal keema, puusse imbuma ja ilmuvad õhurakukesed. Nüüd katta suusa põhi uue tõrvakorraga, jälle soendada ja nii edasi, kuni puu on tõrvaga küllastunud. Suusa põhi on seega muutunud tumepunaseks, vanemate suuskade juures mustaks. On kogu suusa põhi selliselt tõrvaga läbi imbutatud, kõrvaldada suusalt pühkimisega liigne tõrva kord, seejuures silmas pidades, et suusa põhjale siiski jääks õhukene niiske kord tõrva, mis iseenesest suusa põhja imbub suuskade külmaks minemisel. Selle õhukese tõrva korra mahapühkimisel jääks suusa põhi liig kuivaks.

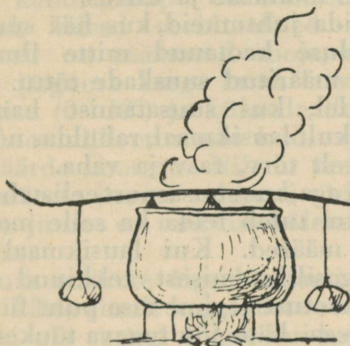
Suuskade
sirgumine ja
kaardumine.

Suuskade tõrvamisel juhtub sageli, et suusad sirgeks ja kruvitaoliselt kaardu kisuvad. Neid puudusi tuleb kohe kõrvaldada sealsamas, suuski soendades ja kas käsitsi, või koolutuspuude abil tagasi paenutades.

Tõrva imbu-
tamine
suuskadesse.

Kasulikum ja praktilisem on tõrva suuskadesse imbutada, mis suuskade iga

ja vastupidavust märksa suurendab. Selleks katta suusa põhi tõrvaga ja suusad asetada kuuma sauna või rehetuppa lae alla, suusa põhjad ülespoole, kus tõrv alalises kuumuses aegamööda ja põhjalikult suuskadesse imbub. Imbunud tõrva korrale tõmmata peale uus kord tõrva jne.

Joon. 6. Vanematele, sirgeks tõmbunud suuskadele võib anda nõgu aurutamise teel, joonisel näidatud viisil.

Sarnast tõrvamisviisi võib tarvitada ka suvel, enne suuskade panipaika asetamist, päikese käes, kuid siin on see paha külg, et tõrv kipub tuule mõjul pigituma. Suuskade tõrvamisel ei ole suuskadele sugugi kahjuks kui kogu suusk s. o. ka suusa pealmine osa saaks vahete vahel tõrvatud.

Määrimine.

On suusad niiskuse vastu kindlustatud, s. o. tõrvatud, kerkib päevakorrale mõ-

Määrimise eesmärk.

nusa ja kiire liuglemise küsimus. Selleks peame suusa põhja võidma vastava määrega, mis soodustaks liuglemist, ühtlasi ka kaitseks suusa põhja kulumise eest.

Enamikule suusatajaist tekitab raskusi just määrde ja määrimisviisi küsimus. Oleneb ju nendest tähtsatest teguritest liikumise mõnususe ja kiiruse.

On rida juhtumeid, kus hää suusataja on võistluse kaotanud mitte ilmastiku kohaselt määritud suuskade tõttu.

Aegadel, kus suusatamist harrastati peaaesjalikult lausikmaal, rahuldab nõudeid küllaldaselt tõrv, rasv ja vaha.

Murdmaa
suusa-
määrdeid.

Nüüd aga, kus suusasport eelistab murdmaastikku, tuleb leida ka selle maastiku kohased määred. Kui lausikmaal suuskade tagasilibisemisest tekkinud aja ja kiiruse kaotust tegime tasa puht füüsilise pingutusega, käte jõu tugeva tõukega, siis murdmaastikul sarnasel teel ei jõua meie kuigi kaugele. Sõna tõsisel mõttes jooksevad suusad märke tõusul alt ära ja kõige tugevama pingutuse juures on saavutatud edu väikene. Tagajärjeks on üldväsitus, mis riisub tahte liikumist jätkata.

Selles võitluses ilmastiku ja maastikuga on kombineeritud eri koosseisudega määrdeid, millised 1) takistavad suuskade libisemist tagasi ja 2) võimaldavad seejuures kiiret ja mõnusat liuglemist.

Murdmaa
suusa
määrde
koosseis.

Murdmaamäärde koosseisus peab leiduma vaha, kummi, parafiini, tõrva, politur, Veneetsia tärpentiini ja colophoniumi. Nendest ainetest on ilmastiku kohaselt kokku sulatatud teatavates proportsiooni-

des tarvilik segu. Põletatud kummi on see, mis külma ilmaga hoiab ära suuskade tagasilibisemise. Mäkke tõusul, astumisel, tardub lumi suusa põhjale, edasiliuglemisel vabaneb aga suusk lumest. Sama omadus on tõrval sooja, vesise ilmaga.

Välimuselt võime murdmaa määrdeid jagada kahte gruppi. Ühed neist on poolvedelad, teised seebitaolised — kõvad. Esimesed on määratud sooja, vesise ja sellele järgneva karge lume tarvis, teised keskmise ($0-10^0$) ja külmale ilmale (üle 10^0). Loomulik, et nende kuuluvuse määrab määrde koosseis. Nii on tunda vedelate määrde juures rohkesti tõrva lõhna, kõvade juures on teravam põletatud kummi lõhn.

Suusa määrde õige käsitamise oskuse saame kätte ainult kogemuste varal. Selle tõttu ei ole sugugi liigne kui harjutustel, treeningutel ka vääriline tähelepanu saaks juhitud kogemuste hankimisele suusa määrde käsitamises.

Enamikus tarvitusel olevad murdmaa suusa määrded on nelja liiki — pakase, keskilma, sulalume, ja kargelume või põhimääre.

Soovitav on enne määrimist suusk korralikult tõrvata.

Pakasemääre sobib nagu tema nimigi näitab kõvema külma juures üle 10^0 . Pikemate suusaretkete korral võib selle määrde alla asetada õhukese korra põhimääret. Lühematel sõitudel püsib ka pakasemääre üksinda kaunis hästi. Põhimäärdel on see omadus, et see seob paa-

Murdmaa määrde liigitamine.

Pakase määre ja selle tarvitamine.

lismääret paremini suusaga, ega takista suuskade liuglemist. Põhimääre tuleb kanda suusale kas pintslil või sõrme abil. Juhul, kui määre on kõva, soendada vähe määre purki.

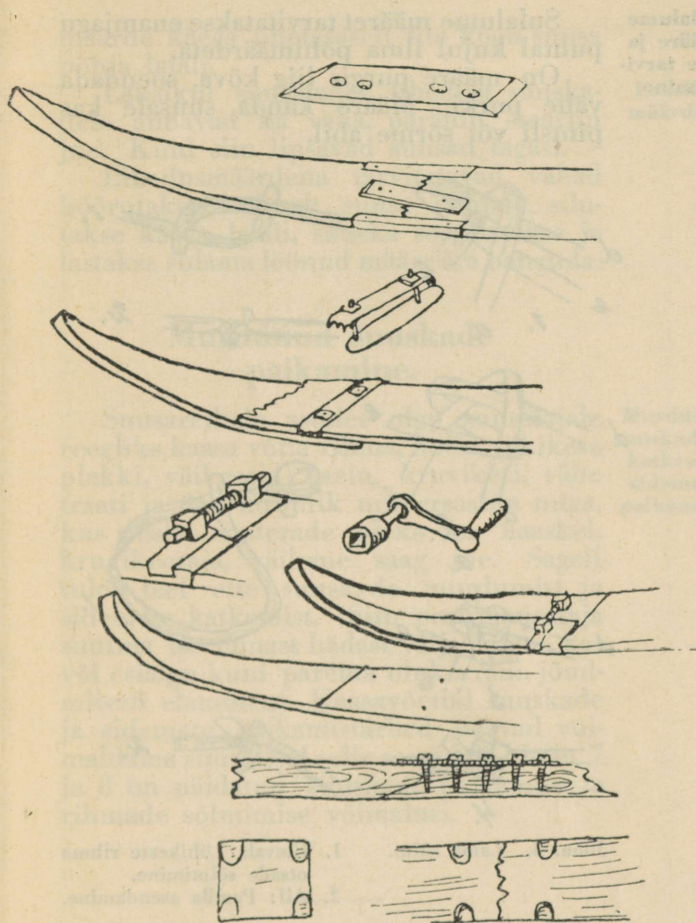
Enne päälismääre (pakase) pealemäärimise lasta põhimääre korralikult ära tarduda, viies suusad välja.

Päälismääre kantakse peale hõõrudes määret suusa põhjale ja siludes selle käega või korgiga tasaseks. Pakasemääret ei ole soovitatav soendada, sest selle tagajärjel võib määre kaotada oma tagasilibisemise takistamise omaduse.

Kogemuste varal võib jõuda selgusele, millised lumeolud kulutavad rohkem määret ja selle kohaselt tuleb ka siis määret käsitada. Suusatades maastikul, kus rohkem mägesid kui lagedat, kanda päälismääret suusa põhjale ebatasaselt, mis tunduvalt hõlbustab märke tõusu.

Keskilma
määre
ja selle
tarvitamine.

Keskilma määret tarvitatakse 0—10⁰ külma juures. Keskilma juures on raskem kui ühegi teise ilmaga leida sobivat määret ja just selle ilma ja lume kohase suuskade määrimisel tehakse kõige rohkem vigu. Näitab kraadiklaas 0⁰ ja seega ei ole külma ega sooja ja seejuures sajab lisaks veel värsket lund, aitavad hädast välja ainult suusataja isiklikud rohked kogemused. On tarvis katsetada siin mitut määrimisviisi. Õhukene kord keskilma määret, ühes selle alla asetatud õhukese põhimääre korruga, annab suuskadele mõnikord hää liuglemise.

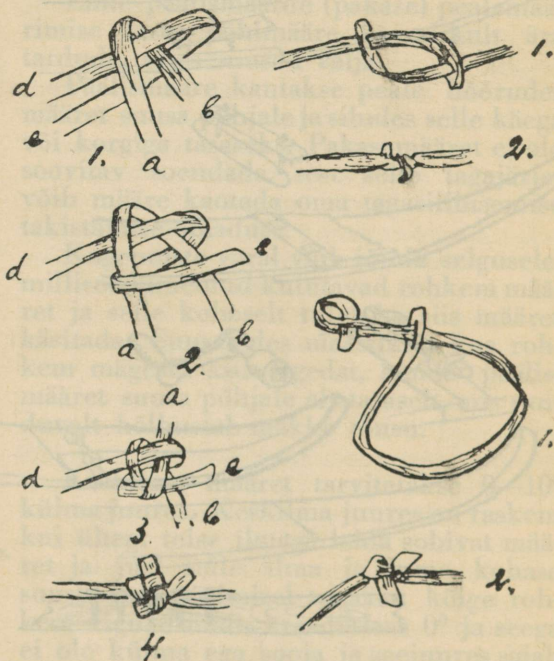
Joon. 7. Murdunud suuskade paikamine.

Ex lib. Univ. Tart.

Sulalume
määre ja
selle tarvi-
tamine.

Sulalume mäaret tarvitatakse enamjagu
puhtal kujul ilma põhimäardeta.

On määre purgis liig kõva, soendada
vähe purki. Määre kanda suusale kas
pintsli või sõrme abil.

Joon. 8. Lame sõlm.

1. Üleval: Lühikeste rihma
otsade sõlmimine.
2. All: Pandla asendamine.

Kargelume
määre ja
selle tarvi-
tamine.

Kargel ja hangelisel lumel tarvitatakse
kargelume mäaret puhtal kujul, määrides
seda õhukeselt suusa põhjale ja siludes

määrde käega ühetasaselt üle kogu suusa põhja laiali.

Lausikul suusatahes libedust suuskadele annavad ka vaha, parafiin, steariin jne. Kuid siin lipsavad suusad tagasi.

Libedusmäärdena tarvitavad vahad hõõrutakse külmalt suusa põhjale, silutakse käega laiali, suuska soendatakse ja lastakse sulama lõõnud määre ära hanguda.

Lausiku
määrded.

Murdunud suuskade paikamine.

Suusaretkele asudes olgu suusatajale reeglits kaasa võtta rihma, nõöri, tükikese plekki, väikeseid naelu, kruvikesi, vähe traati ja üks korralik universaalne nuga, kus peale noaterade oleks ka naaskel, kruvikeeraja, väikene saag jne. Sageli tuleb teel ette suuskade murdumist ja sidemete katkemist. Siin peab suusataja suutma ise ennast hädast välja aidata, kas või esialgu kuni parema olukorrani, jõudmiseni elamuteni. Kaasavõetud suuskade ja sidemete paikamistarbed peavad võimaldama suusatajal selle sooritada. Joon. 7 ja 8 on näidatud suuskade paikamise ja rihmade sõlmimise võimalusi.

Murdunud
suuskade ja
katkenud
sidemete
paikamine.

Suusatööstus
O-Ü. LEBECKI, PABSTEL & Co.

S. Tartu mnt. 30, Tallinn
Telefon 306-10

*Soovitame tööstuse ladust suures
valikus:*

**Suuski: Murdmaa
Turist
Telemark
Jahi
Hüppe
Eskimo
Vesisuuski**

suusatarbeid: suusakeppe, sidemeid jne.

Uudisena: eskimo- ja vesisuusad.

Hinnad väljaspool võistlust.

*Suuscade parandus, tõrvamine, side-
mete kinnitamine jne. kiire ja korralik*

Suusatajatele

soovitame oma laost rikkalikus valikus
suusakindaid,
suusasaapaid,
tuulesärke nahast
jne. jne.

Kohale on jõudnud

suusakepi bambus

Jällemüüjatele ja suusameistritele
hinnaalandus.

Oma sadulsepa töökojas valmistame
mitmesuguseid

nahast tarbeid.

Kaup kõrges väärtuses, hinnad mõõdukad.

Raudnakk
Tallinn

Estonia puiestee 15. Telefon 457-96

A-13718

Täielikum spordiäri E

Kaubamaja „Sport“

Tallinn, Suur Karja 18, kõnetr. 446-00

Soovitab spordiabinõusi kõigil aladel.

Talihooajaks:

Suusad igas valikus

Suusa kepid, pilliroost ja puust

Suusa sidemed (Siukola, Huitfieldt jt.)

Suusa vaha ja tõrv

Suusataja ülikonnad

„ mütsid

„ kindad nahast ja villased

„ sviitrid ja sallid

Liurauad, tõukekelgud, mäekelgud,
lastekelgud, hokkei varustus j. n. e.

Kiire ja asjatundlik

spordiabinõude parandus

Spordiseltsidele hinnaalandus

Nõudke hinnakirju